Työehdot-osasto/Koskinen

12.1.2023

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 13.1.2023

HE 303/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kannattaa lakiehdotuksen pikaista voimaan saattamista kaikilta osin 1.6.2023. Lakiehdotus on valmisteltu kolmikantaisesti STM:ssä. Keskeiset työmarkkinaosapuolet sekä viranomaisia edustavat tahot ovat valmistelun yhteydessä todenneet esityksen olevan hyväksyttävissä työryhmässä muotoilulla tavalla.

Ehdotetut lakimuutokset välttämättömiä valvottaessa työnantajan velvollisuutta maksaa vähintään lain ja yleissitovan työehtosopimuksen mukaista palkkaa

Hallitusohjelman mukaisesti on tällä hallituskaudella selvitetty uusia keinoja alipalkkaukseen puuttumiseksi. Hallitusohjelmassa on uusista keinoista esimerkkinä todettu hallinnolliset sanktiot. SAK on esittänyt tehokkaimmaksi keinoksi alipalkkauksen kriminalisointia. Tämän osalta ei kuitenkaan ollut jatkovalmisteluedellytyksiä.

Kuulemispyynnön kohteena olevassa hallituksen esityksessä on sääntelytavaksi valittu hallitusohjelman mukaisesti hallinnolliset keinot. Alipalkkauksen valvonta on SAK:n mielestä nykyisin puutteellista, koska sen valvonta edellyttää käytännössä lähes aina syrjinnän osoittamista verrokkityöntekijöineen. Alipalkkausta esiintyy kuitenkin myös yleissitovien työehtosopimusten osalta valitettavan laajasti työnantajan yksinomaisena tarkoituksena säästää laittomasti palkkauskustannuksissa. Ehdotettu hallinnollinen kehotusmenettely on toimiva menettelytapa nimenomaan tällaisissa lukuisissa alipalkkaustilanteissa, joissa palkan peruste ja määrä on yksiselitteisesti todettavissa yleissitovasta työehtosopimuksesta (palkkaluokka, työtehtävä ym.). Lakiehdotuksen perusteluissa on kiitettävän yksityiskohtaisesti eritelty niitä tilanteita, jolloin palkan peruste on ns. luettavissa suoraan työehtosopimuksesta. On toki myös eräitä palkanosia, jolloin esityksen mukainen yksiselitteisyys ei ole välttämättä aina täysin selvää. Tätäkin ongelmaa on kuitenkin kuvattu perustelussa näiden poikkeuksellisten tilanteiden osalta. Lähtökohtana on tällöinkin pyrkiä aina selvittämään työntekijän oikea palkka yleissitovan työehtosopimuksen tai lain mukaan. Kannatamme esitystä tältä osin.

Työsuojeluviranomaiselle ilmoitusvelvollisuus petos- ja kiskontarikosepäilyistä

Alipalkkauksen valvonnan tehostamiseksi esitykseen sisältyy myös työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus esitutkintaviranomaisille petos- ja kiskontarikosepäilyistä työpaikoilla. Tämä muutosehdotus on

omiaan nopeuttamaan ja lisäämään tapausten ilmituloa kyseisten rikosepäilyjen osalta. Työsuojeluviranomaiset käyvät ylivoimaisesti eniten työpaikoilla selvittämässä lainsäädännön ja määräysten noudattamista. Uudistuksella on myös merkittävä ennalta ehkäisevä merkitys. Työsuojeluviranomaisten tiedonantovelvoitteesta on lain voimaan tultua syytä informoida laajasti työpaikkoja. Uudistuksella tulee olemaan merkittävä vaikutus myös ulkomaalaisen työvoiman käytön ja harmaan talouden torjunnan kannalta, kun mahdollisia petos- ja kiskontarikosepäilyjä saadaan nopeammin jatkotutkintaan. Kannatamme esitystä tältäkin osin.

Uuden ilmoitusvelvollisuuden lisäksi SAK lausuu, että oikeusministeriössä tulisi käynnistää petos- ja kiskontarikosten rikoslain tunnusmerkistöjen tarkentaminen siltä osin, että ko. rikosnimikkeet vastaavat paremmin työelämässä esiintyviä tosiasiallisia väärinkäytöstilanteita. Tämä säädösten tarkentaminen oli tarkoitus aloittaa jo tällä hallituskaudella, mutta työ on käynnistynyt vasta aivan hallituskauden lopussa alkaneella pikaisella selvitysprojektilla. Selvitystuloksia on odotettavissa tältä osin helmikuussa 2023. SAK toteaa, että näiden selvitystulosten pohjalta tulee pikaisesti käynnistää konkreettinen petos- ja kiskontarikosten tunnusmerkistöjen uudistamistyö. Viranomaisselvitystyön kohteena on myös työlainsäädännön rikkomistilanteita koskevien rangaistusasteikkojen arviointi. Viimeksi mainitun osalta SAK haluaa tuoda esille, että samassa yhteydessä olisi syytä selvittää myös vanhentumisaikoja (riippuvat maksimirangaistuksista) ja työsuhteeseen perustuvien työaikasaatavien kanneaikoja. Myös työrikosten rangaistusasteikkojen ajantasaisuutta ja mm. yhteisösakon soveltamisen laajentamista työlainsäädännön rikkomiseen tulisi selvittää. Kyseisessä valmistelussa tulee olla mukana keskeiset työmarkkinajärjestöt.

Ilmoitusvelvollisuus työpaikan sisäilmastoon ja kunnossapitoon liittyvistä puutteista

Toinen esitykseen sisältyvä työsuojeluviranomaisten uusi ilmoitusvelvollisuus on työpaikkojen sisäilmastoon ja kunnossapitoon liittyvät puutteet. Työpaikkojen sisäilmaongelmat ja kosteusvauriot terveyshaittoineen lisääntyvät yhä edelleen. Homeongelmat kehittyvät usein vuosien kuluessa kiinteistön huonon tai kokonaan laiminlyödyn kunnossapidon vuoksi. Aiheutuneet terveyshaitat ovat vuositasolla miljoonia euroja työntekijöiden saadessa homeammattitaudin, mikä saattaa estää työntekijän työllistymisen kokonaan oman alansa töihin. Työkyvytön ja työllistymätön homeongelmainen työntekijä saattaa jäädä puutteellisten homeongelmaselvitysten vuoksi ilman ammattitautikorvauksia joutuen kunnan ja valtion perustoimeentulon varaan.

Työsuojeluviranomaisen uusi ilmoitusvelvollisuus sisäilmaongelmista rakennusvalvontaviranomaisille saattaa parhaimmillaan estää nopeasti pahenevan työpaikan homeongelman ja käynnistää kiinteistön

korjaustoimet jo ongelman alkuvaiheessa. Tämä voi tarkoittaa merkittäviä kustannussäästöjä tarvittavien korjauskustannusten osalta. Ongelmat tulevat nykyistä nopeammin ilmi, koska työsuojeluviranomaiset käyvät huomattavasti enemmän työpaikoilla kuin asiaa varsinaisesti valvovat rakennusvalvontaviranomaiset. Kannatamme esitystä tältäkin osin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot

päälakimies Timo Koskinen
timo.koskinen@sak.fi
puh. 040 731 2387